Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
MACIEJ SZPUNAR
föredraget den 1 februari 2017 [1]

Mål C-670/15

Jan Šalplachta

(begäran om förhandsavgörande från Bundesarbeitsgericht (Federala arbetsdomstolen, Tyskland))

”Begäran om förhandsavgörande – Område med frihet, säkerhet och rättvisa – Tillgång till rättslig prövning i gränsöverskridande tvister – Direktiv 2003/8/EG – Räckvidd – Ansökan om rättshjälp ingiven till den behöriga myndigheten i den medlemsstat i vilken domstolen är belägen – Ersättning för kostnader som uppkommit för översättning av handlingar som bifogats ansökan om rättshjälp”

Inledning

1. Förevarande begäran om förhandsavgörande ger domstolen en möjlighet att klargöra räckvidden av rådets direktiv 2003/8/EG, [2] som syftar till att fastställa gemensamma minimiregler för rättshjälp i gränsöverskridande tvister.

2. Begäran har framställts i ett mål i Bundesarbeitsgericht (Federala arbetsdomstolen, Tyskland) angående ersättning för kostnader som uppkommit i samband med en ansökan om rättshjälp, nämligen kostnader för översättning av handlingar som bifogats en sådan ansökan. I den tyska lag som införlivar direktiv 2003/8 med tysk rätt föreskrivs inte att rättshjälp ska beviljas för rättshjälpsförfarandet i sig, när en sådan ansökan inges till den tyska domstol som också är behörig myndighet. Tysklands arbetsrättsdomstol i högsta instans har således framställt denna begäran för att få klarhet i huruvida de nationella bestämmelserna är förenliga med direktiv 2003/8 (nedan kallat direktivet).

1 Originalspråk: engelska.

2 Direktiv av den 27 januari 2003 om förbättring av möjligheterna till rättslig prövning i gränsöverskridande tvister genom fastställande av gemensamma minimiregler för rättshjälp i sådana tvister (EGT L 26, 2003, s. 41).

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3. I direktiv 2003/8 anges följande:

”Artikel 3

Rätt till rättshjälp

1. Fysiska personer som är inblandade i en tvist som omfattas av detta direktiv skall ha rätt till tillräcklig rättshjälp för att säkerställa att de får faktisk möjlighet till rättslig prövning i enlighet med villkoren i detta direktiv.

2. Rättshjälp skall anses vara tillräcklig när den garanterar

a) juridisk rådgivning i avsikt att nå en uppgörelse innan ett rättsligt förfarande inleds,

b) rättshjälp och representation vid domstol samt befrielse från eller bidrag till rättegångskostnaderna för rättshjälpsmottagaren, inbegripet de kostnader som avses i artikel 7 och arvoden till personer som fått i uppdrag av domstolen att vidta åtgärder under förfarandet.

…

Artikel 7

Kostnader i samband med tvistens gränsöverskridande karaktär

Rättshjälp som beviljas i den medlemsstat där domstolen är belägen skall täcka följande kostnader som direkt hänger samman med tvistens gränsöverskridande karaktär:

…

b) Översättning av de handlingar som domstolen eller den behöriga myndigheten kräver och som rättshjälpsmottagaren lämnat in och som är nödvändiga för att avgöra tvisten.

…

Artikel 8

Kostnader som skall betalas av den medlemsstat där den rättshjälpssökande har sin hemvist eller vanliga vistelseort

Den medlemsstat där den rättshjälpssökande har sin hemvist eller vanliga vistelseort skall tillhandahålla den rättshjälp enligt artikel 3.2 som behövs för att täcka

a) de kostnader som har uppstått i samband med hjälp av en lokal advokat eller någon annan person som är behörig att ge juridisk rådgivning enligt lag i medlemsstaten, till dess att ansökan om rättshjälp i enlighet med detta direktiv har mottagits av den medlemsstat där domstolen är belägen,

b) översättning av ansökan och de kompletterande handlingar som krävs när ansökan lämnas in till myndigheterna i den medlemsstaten.

…

Artikel 13

Inlämnande och översändande av ansökningar om rättshjälp

1. Ansökningar om rättshjälp kan antingen inlämnas till

a) den behöriga myndigheten i den medlemsstat i vilken den sökande har sin hemvist eller vanliga vistelseort (översändande myndighet), eller

b) den behöriga myndigheten i den medlemsstat i vilken domstolen är belägen eller där avgörandet skall verkställas (mottagande myndighet).

2. Ansökningar om rättshjälp skall göras och kompletterande handlingar översättas till

a) något av de officiella språken i den medlemsstat där den mottagande myndigheten finns och som motsvarar något av språken i gemenskapens institutioner, eller

b) något annat språk som den medlemsstaten har angivit att den kan godta i enlighet med artikel 14.3.

…

4. Den behöriga översändande myndigheten skall bistå den sökande och se till att ansökan åtföljs av alla kompletterande handlingar som den vet är nödvändiga för att ansökan skall prövas. Den skall också bistå den sökande med att tillhandahålla nödvändig översättning av de kompletterande handlingarna i enlighet med artikel 8 b.

Den behöriga översändande myndigheten skall översända ansökan till den behöriga mottagande myndigheten i den andra medlemsstaten senast 15 dagar efter det att myndigheten har mottagit en vederbörligen ifylld ansökan på något av de språk som avses i punkt 2, och kompletterande handlingar, vid behov översatta till något av dessa språk.

…

6. Medlemsstaterna får inte begära någon ersättning för de tjänster som tillhandahålls enligt punkt 4. …”

Tysk rätt

4. Direktiv 2003/8 har införlivats med tysk rätt genom 114–127a §§ samt 1076–1078 §§ Zivilprozessordnung (civilprocesslagen) (nedan kallad ZPO).

5. 114.1 § ZPO har följande lydelse:

”En part som, med hänsyn till sin personliga och ekonomiska situation, saknar förmåga att bära kostnaderna för rättegången eller som endast har förmåga att till viss del eller genom delbetalningar bära dessa kostnader ska, efter ansökan, erhålla rättshjälp, om det föreligger tillräckliga utsikter för att käromålet eller svaromålet ska vinna bifall och att förfarandet inte är otillbörligt. För gränsöverskridande rättshjälp inom Europeiska unionen gäller även 1076–1078 §§”.

6. 117.1–117.2 § ZPO har följande lydelse:

”1. Ansökan om rättshjälp ska inges till den domstol som avgör målet i sak, …

2. Till ansökan ska fogas ett intyg från sökanden angående dennes personliga och ekonomiska situation (familjeförhållanden, yrke, förmögenhet, inkomst och förpliktelser) jämte kompletterande handlingar. …”

7. 1076 § ZPO har följande lydelse:

”För rättshjälp i gränsöverskridande tvister inom Europeiska unionen i enlighet med [direktiv 2003/8] tillämpas 114–127a §§ om inte annat föreskrivs nedan.”

8. 1078.1 § ZPO har följande lydelse:

”Den domstol som prövar målet eller verkställer beslutet ska vara behörig att avgöra ingivna ansökningar om rättshjälp i gränsöverskridande tvister. Ansökningarna ska avfattas på tyska och de kompletterande handlingarna ska åtföljas av en översättning till tyska. …”

9. Den hänskjutande domstolen har uppgett att enligt tysk rättspraxis följer det inte av ovannämnda bestämmelser att rättshjälp ska beviljas för rättshjälpsförfarandet i sig, eftersom det förfarandet inte utgör en ”rättegång” i den mening som avses i 114 § ZPO. Det är således inte möjligt att beviljas rättshjälp för kostnader avseende översättningen av intyget och de kompletterande handlingar som ska bifogas ansökan till domstolens språk. Med avseende på en sökande som har sin hemvist i en annan medlemsstat och som väcker talan direkt vid en tysk domstol och samtidigt ansöker om rättshjälp hos denna domstol, gäller samma bestämmelser som för sökande med hemvist i Tyskland.

Bakgrund, förfarandet och tolkningsfrågan

10. Jan Šalplachta är bosatt i Republiken Tjeckien. Den 24 september 2013 väckte han, genom sitt tyska ombud, talan vid Arbeitsgericht Zwickau (Arbetsdomstolen i Zwickau, Tyskland) mot bolaget Elektroanlagen & Computerbau GmbH, med säte i Tyskland, om betalning av utestående lön. Han ingav samtidigt en ansökan om rättshjälp. Den 27 november 2013 ansökte han om att denna rättshjälp även skulle omfatta kostnaderna för översättning av handlingarna rörande hans inkomst och förmögenhet.

11. Den 8 april 2014 inkom intyget om sökandens personliga och ekonomiska situation, som hade avfattats på tyska och undertecknats av sökanden den 23 september 2013, till kansliet hos Arbeitsgericht Zwickau (Arbetsdomstolen i Zwickau). Intygsformuläret jämte de angivna skälen och kompletterande handlingarna hade översatts till tyska av en professionell översättningsbyrå i Dresden (Tyskland). Två fakturor från översättningsbyrån ställda till sökanden bifogades, på sökandens begäran, handlingarna i målet vid arbetsdomstolen.

12. Arbeitsgericht Zwickau (Arbetsdomstolen i Zwickau) beviljade sökanden rättshjälp för rättegången i första instans, men avslog ansökan om ersättning för översättningskostnaderna. Sökandens överklagande till Landesarbeitsgericht (Arbetsdomstolen i andra instans) ogillades. Sökanden inkom med ytterligare ett överklagande avseende en rättsfråga till den hänskjutande domstolen.

13. Den hänskjutande domstolen har anfört att överklagandet endast ska bifallas för det fall att det följer av en tolkning av 114 § och följande paragrafer i ZPO i enlighet med unionsrätten att de kostnader sökanden haft för översättning av intyget och de kompletterande handlingar som bifogats ansökan om rättshjälp omfattas av den rättshjälp som ska beviljas av Förbundsrepubliken Tyskland. I annat fall ska överklagandet ogillas.

14. Under dessa förhållanden beslutade Bundesarbeitsgericht (Federala arbetsdomstolen) att förklara målet vilande och att hänskjuta följande tolkningsfråga till domstolen med begäran om förhandsavgörande:

”Innebär en fysisk persons rätt till en effektiv domstolsprövning i en gränsöverskridande tvist i den mening som avses i artiklarna 1 och 2 i [direktiv 2002/8] att den rättshjälp som beviljas av Förbundsrepubliken Tyskland ska omfatta sökandens kostnader för översättning av det intyg och de kompletterande handlingar som ska bifogas ansökan om rättshjälp, då sökanden, samtidigt som talan väcks, inger en ansökan om rättshjälp till den domstol som är behörig att pröva talan i sak, vilken också är behörig mottagande myndighet i den mening som avses i artikel 13.1 b i direktivet, och sökanden själv har ombesörjt den aktuella översättningen?”

15. Förevarande begäran om förhandsavgörande inkom till domstolens kansli den 15 december 2015. Skriftliga yttranden har inkommit från Jan Šalplachta, den tyska och den tjeckiska regeringen samt från Europeiska kommissionen. Jan Šalplachta, den tyska och den spanska regeringen samt kommissionen yttrade sig även muntligen vid förhandlingen den 9 november 2016.

Bedömning

Inledning

16. Artikel 13.1 a–b i direktiv 2003/8 ger en rättshjälpssökande ett processuellt val mellan att lämna in ansökan till den behöriga myndigheten i den medlemsstat där han eller hon har sin hemvist eller vanliga vistelseort (punkt a) eller att lämna in den till myndigheten i den medlemsstat där domstolen är belägen eller avgörandet ska verkställas (punkt b).

17. När ansökan om rättshjälp lämnas in till medlemsstaten där sökanden har sin hemvist eller vanliga vistelseort, utgör denna myndighet ”översändande myndighet” och den behöriga myndigheten i den medlemsstat där domstolen är belägen eller avgörandet ska verkställas ”mottagande myndighet”.

18. Enligt artikel 13.4 i direktiv 2003/8 ska den översändande myndigheten i den stat där sökanden har sin hemvist eller vanliga vistelseort, innan ansökan översänds till den mottagande myndigheten, bistå sökanden genom att tillhandahålla en översättning av de kompletterande handlingarna.

19. Bestämmelsen återspeglar artikel 8 b i direktiv 2003/8 som föreskriver att medlemsstaten där rättshjälpssökanden har sin hemvist eller vanliga vistelseort ska tillhandahålla nödvändig rättshjälp för att täcka översättning av ansökan och de kompletterande handlingar som krävs när ansökan lämnas in till den behöriga myndigheten i den medlemsstaten.

20. Direktiv 2003/8 reglerar dock inte uttryckligen ersättning för översättningskostnader när ansökan om rättshjälp lämnas in till myndigheterna i den medlemsstat där domstolen är belägen (domstolsmedlemsstaten).

21. Den hänskjutande domstolen har framställt förevarande begäran för att få klarhet i huruvida direktiv 2003/8 kräver att dessa kostnader även ska täckas i den sistnämnda situationen.

22. Den hänskjutande domstolen önskar i huvudsak få klarlagt huruvida det följer av direktiv 2003/8 att rättshjälp som beviljas i den medlemsstat där domstolen är belägen ska täcka de kostnader som sökanden ådrar sig för översättning av det intyg och de kompletterande handlingar som ska bifogas ansökan om rättshjälp, när ansökan lämnas in till den behöriga myndigheten i domstolsmedlemsstaten, och inte till myndigheterna i den medlemsstat där sökanden har sin hemvist eller vanliga vistelseort.

De relevanta bestämmelsernas ordalydelse

23. Även om den hänskjutande domstolen har hänvisat till artiklarna 1, 2 och 13.1 b i direktivet är det min uppfattning att domstolen, för att kunna ge ett användbart svar på tolkningsfrågan, måste tolka artiklarna 3 och 7 i direktivet.

24. Enligt artikel 3.1 i direktivet har fysiska personer som är inblandade i en tvist som omfattas av direktivet rätt till tillräcklig rättshjälp för att säkerställa att de får faktisk möjlighet till rättslig prövning i enlighet med villkoren i direktivet. Rättshjälp anses tillräcklig särskilt när den garanterar rättshjälp och representation vid domstol samt befrielse från eller bidrag till rättegångskostnaderna för rättshjälpsmottagaren, inbegripet de kostnader som avses i artikel 7 och arvoden till personer som fått i uppdrag av domstolen att vidta åtgärder under förfarandet (artikel 3.2 b).

25. I artiklarna 5–11 i direktivet finns ytterligare bestämmelser om villkoren för och omfattningen av rättshjälp.

26. Dessa bestämmelser reglerar rätten till rättshjälp såväl i domstolsmedlemsstaten (artiklarna 5–7) som i den stat där sökanden har sin hemvist eller vanliga vistelseort (artikel 8).

27. I synnerhet med avseende på kostnader som rör tvistens gränsöverskridande karaktär anges i artikel 7 b i direktivet att rättshjälpen ska täcka kostnader som direkt hänger samman med tvistens gränsöverskridande karaktär, inbegripet kostnader för översättning av de handlingar som domstolen eller den behöriga myndigheten kräver och som rättshjälpsmottagaren har lämnat in och som är nödvändiga för att avgöra tvisten.

28. Enligt artikel 8 b i direktivet ska den medlemsstat där den rättshjälpssökande har sin hemvist eller vanliga vistelseort tillhandahålla rättshjälp för översättningen av ansökan och nödvändiga kompletterande handlingar när ansökan lämnas in till myndigheterna i den medlemsstaten.

29. Ordalydelsen i dessa bestämmelser hänvisar inte uttryckligen till de översättningskostnader som uppkommer i samband med rättshjälpsansökan när den lämnas in till domstolsmedlemsstaten. Å ena sidan hänvisar artikel 7 i direktivet, som avser kostnaderna i domstolsmedlemsstaten, till översättning av de handlingar som är ”nödvändiga för att avgöra tvisten” och nämner inte uttryckligen de kostnader som uppkommit i samband med en ansökan om rättshjälp. Å andra sidan avser artikel 8 i direktivet, som uttryckligen gäller sådana kostnader, endast de kostnader som betalas av medlemsstaten där rättshjälpssökanden har sin hemvist eller vanliga vistelseort.

30. Detta leder till en oklarhet som återspeglas i de motsatta uppfattningar som kommer till uttryck i förevarande mål.

31. Även om den hänskjutande domstolen har medgett att dess uppfattning inte klart kan härledas från direktivet, anser den domstolen att artikel 8 i direktiv 2003/8 ger uttryck för tanken att de kostnader som en rättshjälpsökande har ådragit sig för översättning av intyget och de kompletterande handlingar som bifogats till en rättshjälpsansökan uteslutande ska bäras av den medlemsstat där sökanden har sin hemvist eller vanliga vistelseort, i detta fall Republiken Tjeckien. Den hänskjutande domstolen har vidare anmärkt att även om denna tolkning innebär att översättningskostnader inte ersätts över huvud taget när ansökan lämnas in direkt till domstolsmedlemsstaten, är detta en konsekvens av sökandens processuella val. Sökanden hade möjlighet att ansöka om rättshjälp i Republiken Tjeckien och skulle inte ha lidit någon rättsförlust om vederbörande hade ingett sin ansökan där.

32. De tre medlemsstater som har intervenerat i förevarande mål delar denna uppfattning.

33. Den tyska, den tjeckiska och den spanska regeringen har gjort gällande att artikel 7 i direktiv 2003/8 hänvisar till de kostnader som har uppkommit för översättning av handlingar som är ”nödvändiga för att avgöra tvisten” och inte uttryckligen avser kostnader för översättning av handlingar som är förbundna med rättshjälpsansökan. De har anmärkt att de kostnader som uppkommer i samband med en ansökan om rättshjälp inte utgör rättegångskostnader i egentlig mening. Den spanska regeringen har även framhållit att en rättshjälpsansökan, i vissa rättssystem, inte inges till en domstol utan till en behörig administrativ myndighet, och hanteras enligt ett administrativt förfarande som är oberoende av rättegången avseende saken i målet. Till och med i de rättssystem där en rättshjälpsansökan ska ges in till den domstol som är behörig att pröva målet i sak, prövas ansökan i ett förfarande som är självständigt från rättegången avseende saken i målet.

34. Sökanden i det nationella målet och kommissionen är av motsatt uppfattning.

35. Sökanden har gjort gällande att det skulle hindra tillgången till rättslig prövning i gränsöverskridande tvister om det inte var möjligt att erhålla rättshjälp för kostnader som uppkommit i samband med en ansökan om sådan hjälp. Om sådana kostnader endast skulle ersättas i den medlemsstat där sökanden har sin hemvist eller vanliga vistelseort skulle det vara till sökandens nackdel att framställa ansökan direkt till domstolsmedlemsstaten, vilket i sin tur skulle begränsa de processuella val sökanden har enligt direktivet och eventuellt också utgöra ett osäkerhetsmoment i fråga om iakttagandet av tidsfrister.

36. Kommissionen har gjort gällande att omfattningen av rättshjälp enligt direktivet ska bedömas mot bakgrund av de syften som eftersträvas genom direktivet och ska dessutom inte vara beroende av vilket förfarande rättshjälpssökanden har valt. Det vore inte konsekvent att låta rättshjälp omfatta översättningskostnader avseende rättshjälpsansökan endast i fall då ansökan getts in i den medlemsstat där sökanden har sin hemvist eller vanliga vistelseort, men inte i fall då ansökan lämnas in direkt till domstolsmedlemsstaten. Enligt kommissionen bör översättningskostnader ersättas i båda dessa fall.

37. Eftersom ordalydelsen av de berörda bestämmelserna i direktivet ger upphov till motstridiga tolkningar, kommer jag även att tolka direktivet teleologiskt och systemiskt och, som ett underordnat övervägande, dess förarbeten.

Systematik och syfte med direktiv 2003/8

38. Som framgår av artikel 1.1 samt skälen 5 och 6 i direktiv 2003/8, syftar det till att säkerställa effektiv domstolsprövning i gränsöverskridande tvister för personer som saknar tillräckliga medel.

39. Direktivets syfte består således i att rätten till en effektiv domstolsprövning ska genomföras för de typer av förfaranden som omfattas av direktivet i enlighet med artikel 47 tredje stycket i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, som garanterar rätt till rättshjälp såvitt den är nödvändig för att säkerställa en effektiv möjlighet att få sin sak prövad inför domstol. [3]

40. För att uppnå detta syfte anges i direktivet vissa gemensamma minimiregler, särskilt avseende rätten till tillräcklig rättshjälp (artikel 3) och omfattningen av rättshjälp i gränsöverskridande sammanhang (artikel 7). Härigenom söker direktivet att överbrygga de hinder som motverkar tillgången till rättslig prövning som uppstår på grund av de ytterligare kostnader som beror på tvistens gränsöverskridande karaktär.

3 Visserligen var stadgan inte ännu bindande för medlemsstaterna när direktivet antogs. Se, i den polska rättsdoktrinen, Kowalik-Bańczyk, K, *Pojęcie sporu transgranicznego w dyrektywie Rady Nr 2003/8 [in] Współpraca sądowa*, Czapliński, W., Wróbel, A, (red.), Warsawa 2007, s. 39 på s. 42.

41. För att uppnå direktivets syfte måste uttrycket ”tillräcklig rättshjälp”, i den mening som avses i artiklarna 3 och 7 i direktivet, enligt min mening tolkas så, att det även omfattar de kostnader som uppkommit till följd av rättshjälpsansökans gränsöverskridande karaktär som sådan, däribland kostnaderna för att översätta ansökan och de kompletterande handlingarna.

42. I de situationer som omfattas av direktivet är en ansökan om rättshjälp en förutsättning för att tillgång till rättslig prövning ska kunna säkerställas. De personer som på grund av sin ekonomiska ställning inte kan bära kostnaderna för en rättslig tvist skulle finna det svårt att bära kostnaderna för översättningen av de handlingar som krävs för att inge en gränsöverskridande rättshjälpsansökan. Tillgången till rättslig prövning i gränsöverskridande tvister skulle därför hotas om sökanden inte kunde få bidrag till översättningskostnader förbundna med dennes rättshjälpsansökan.

43. Denna slutsats stöds av direktivets struktur, som inte enbart avser ersättning för rättegångskostnader, utan även kostnader för juridisk rådgivning innan rättshjälpsansökan lämnas in, samt kostnader som har uppkommit i samband med rättshjälpsansökan (artikel 8).

44. Eftersom direktivet innehåller bestämmelser om ersättning för kostnader avseende rättshjälpsansökan, bör sådana kostnader dessutom ersättas oberoende av det processuella val som sökanden gör enligt artikel 13.1 i direktivet.

45. Rättshjälp bör inte ha olika omfattning beroende på vilken typ av förfarande som används för att ansöka om rättshjälp.

46. För det fall att sådana kostnader inte ersattes när ansökan lämnas in direkt till domstolsmedlemsstaten skulle det, för det första, i praktiken begränsa sökandens val mellan de två förfaranden som uttryckligen föreskrivs i artikel 13.1 i direktivet. För det andra skulle en sådan begränsning kunna tvinga sökanden att välja en mer betungande processuell lösning. Istället för att lämna in ansökan om rättshjälp direkt till den domstol som är behörig att pröva målet i sak, skulle sökanden vara tvungen att inleda två olika förfaranden, först ett vid den behöriga domstolen, för att säkerställa iakttagandet av tidsfrister, därefter ett annat vid myndigheterna i den medlemsstat där sökanden har sin hemvist eller vanliga vistelseort, för att erhålla ersättning för de kostnader sökanden ådrar sig i samband med rättshjälpsansökan.

47. Enligt min uppfattning vore det inte lämpligt att anse att detta är syftet med bestämmelserna i artiklarna 3, 7 och 8 i direktivet. Det förefaller inte konsekvent att ge sökanden två alternativa val och sedan straffa sökanden för att denne väljer ett av dessa uttryckligen föreskrivna processuella alternativ. En sådan begränsning av de processuella alternativ som tillkommer rättshjälpssökanden skulle skapa ytterligare ett hinder för tillgången till rättslig prövning, i strid med de syften som direktivet eftersträvar.

48. Mot bakgrund av direktivets systematik och syfte är det min uppfattning att artikel 7 i direktivet, som föreskriver att rättshjälp i domstolsmedlemsstaten ska omfatta kostnader som direkt rör tvistens gränsöverskridande karaktär, inte kan tolkas så, att den utesluter kostnader avseende översättning av handlingar som krävs för att avgöra en ansökan om rättshjälp inom ramen för en sådan tvist.

49. Jag anser därför att både systematiken och syftet med direktiv 2003/8 stöder en tolkning som innebär att rättshjälp enligt artiklarna 3 och 7 i nämnda direktiv omfattar översättningskostnader som har uppkommit i samband med en gränsöverskridande rättshjälpsansökan, inbegripet de fall då ansökan lämnas in direkt till domstolsmedlemsstaten.

Förarbetena till direktiv 2003/8

50. Enligt min uppfattning stöds en sådan tolkning av artiklarna 3, 7 och 8 i direktivet av dess förarbeten.

51. I kommissionens förslag,[4] behandlades kostnader avseende tvistens gränsöverskridande karaktär i en enda artikel (artikel 5). De första två punkterna i denna artikel rörde kostnader som uppkommit i domstolsmedlemsstaten och de tredje och fjärde punkterna rörde kostnader som uppkommit i den medlemsstat där sökanden hade sin hemvist eller vanliga vistelseort.[5] Således, enligt det system som kommissionen inrättade genom sitt förslag skulle gränsöverskridande kostnader i allmänhet täckas av domstolsmedlemsstaten, förutom – i undantagsfall – vissa kostnader som uppkommit i den medlemsstat där sökanden hade sin hemvist. Bestämmelsens struktur förblev densamma efter behandlingen i Europaparlamentet, utom i fråga om en ändring av artikel 5.3 som infördes för att säkerställa enhetlighet med en föreslagen ändring i artikel 2.1.[6]

52. I den lydelse av direktivet som slutligen antogs av rådet[7] gjordes en ändring i bestämmelserna om kostnader i samband med tvistens gränsöverskridande karaktär varvid dessa delades in i två separata artiklar – artikel 7 med rubriken ”Kostnader i samband med tvistens gränsöverskridande karaktär” och artikel 8 med rubriken ”Kostnader som skall betalas av den medlemsstat där den rättshjälpssökande har sin hemvist eller vanliga vistelseort”. Det framgår dock inte av dessa ändringar att rådet hade för avsikt att frångå den princip som utgjorde en väsentlig del av det system som kommissionen hade föreslagit, nämligen att kostnader förbundna med tvistens gränsöverskridande karaktär, som en allmän regel, skulle täckas av domstolsmedlemsstaten, med undantag för vissa särskilda kostnader som uppkommit i medlemsstaten där rättshjälpssökanden har sin hemvist eller vanliga vistelseort. Tvärtom så återspeglas denna princip fortfarande i skälen till direktivet.[8]

53. Förarbetena ger därför stöd åt kommissionens påstående i förevarande mål, att artikel 8 utformades som ett undantag till huvudregeln som anger att domstolsmedlemsstaten ska täcka kostnaderna. I alla händelser finner jag inte något stöd för den uppfattning som den spanska regeringen förordat vid förhandlingen, nämligen att artiklarna 7 och 8 innehåller en regel om fördelning av kostnaderna, genom att i detalj ange vilka kostnader de två berörda medlemsstaterna ska täcka. Som nämnts ovan,[9] kan jag framför allt inte se hur artikel 7 skulle kunna tolkas så, att den undantar kostnader för översättning av handlingar som krävs för att avgöra en ansökan om rättshjälp, när en sådan ansökan lämnas in i domstolsmedlemsstaten. En sådan restriktiv tolkning skulle, enligt min uppfattning, strida mot direktivets syfte, vilket är att säkerställa rätten till tillfredsställande rättshjälp för att kunna garantera en effektiv domstolsprövning i gränsöverskridande tvister.

4 Förslag till rådets direktiv om att förbättra möjligheterna till rättslig prövning i gränsöverskridande mål genom att införa miniminormer för rättshjälp och andra finansiella aspekter med anknytning till civilrättsliga förfaranden (KOM(2002) 13 av den 18 januari 2002).

5 Artikel 5 i kommissionens förslag hade följande lydelse:
”Ansvaret för kostnader som hänger samman med tvistens gränsöverskridande karaktär.
I samband med att rättshjälp beviljas i den stat där den behöriga domstolen finns skall hänsyn tas till eventuella merkostnader som direkt hänger samman med tvistens gränsöverskridande karaktär.
Det rör sig framför allt om tolknings- och översättningskostnader i fall där parterna är ålagda att närvara vid förhandlingarna.
Den medlemsstat där den rättshjälpssökande har hemvist skall bevilja den rättshjälp som behövs för att täcka kostnader som uppstått där, särskilt kostnader för biträde av en advokat i den staten.”

6 Europaparlamentets lagstiftningsresolution P5_TA(2002)0441 av den 25 september 2002. Ändring 17: ”Artikel 5 stycke 3 Den medlemsstat där den rättshjälpssökande har hemvist eller vanligtvis har hemvist skall bevilja ersättning för kostnaderna för rättshjälp.”

7 Rådsdokument nr 13385/02 av den 18 november 2002.

8 Se skäl 23, där det framgår att rättshjälp beviljas av den medlemsstat där den behöriga domstolen är belägen eller där verkställighet begärts, med undantag för juridisk rådgivning.

9 Se punkt 48 i detta förslag till avgörande.

54. Jag noterar slutligen att den tyska regeringen vid förhandlingen har hänvisat till den omständigheten att direktivet ersatte det system med samarbete på rättshjälpsområdet som tidigare gällde enligt Europarådets Strasbourgöverenskommelse från 1977. [10]

55. Genom Strasbourgöverenskommelsen inrättades ett system med gränsöverskridande översändande av ansökningar om rättshjälp som innebar att en sökande kunde ansöka om rättshjälp i sin hemvistmedlemsstat. Överenskommelsen innebar vidare att den översändande myndigheten skulle bistå sökanden med att säkerställa att alla handlingar som krävdes bifogades ansökan, samt med erforderliga översättningar av dessa handlingar (artikel 3).

56. De underrättelse- och förmedlingsmekanismer som föreskrivs i artikel 13 i direktivet är utformade med mekanismerna i Strasbourgöverenskommelsen som direkt förebild. [11]

57. Det förefaller dock inte riktigt att åberopa detta historiska argument, såsom den tyska regeringen hade för avsikt, för att påvisa att översättningskostnader som uppkommit i samband med ansökningar om rättshjälp – eftersom direktivet ersätter Strasbourgöverenskommelsen – endast täcks i sådana situationer som tidigare omfattades av Strasbourgöverenskommelsen, det vill säga endast när sökanden utnyttjar systemet med internationellt översändande av rättshjälpsansökningar genom att lämna in en sådan ansökan i sin hemvistmedlemsstat.

58. Strasbourgöverenskommelsen införde systemet med gränsöverskridande översändande av rättshjälpsansökningar, men behandlade inte omfattningen av rättshjälpen som skulle utgå i domstolsmedlemsstaten. Det följer av förarbetena till direktivet att unionslagstiftarens avsikt var att bygga vidare på Strasbourgöverenskommelsen, som i praktiken var lite utnyttjad. [12]

59. Om den tolkning som den tyska regeringen har förordat skulle godtas, skulle det innebära att direktivet inte går särskilt mycket längre än det system som redan tidigare gällde enligt Strasbourgöverenskommelsen.

60. Det förefaller mig som om en sådan slutsats skulle strida mot unionslagstiftarens avsikt. Direktivets huvudsakliga syfte var inte att inrätta ännu ett system för att översända rättshjälpsansökningar över gränserna, eftersom det redan fanns ett sådant system enligt Strasbourgöverenskommelsen. Direktivets syfte är att säkerställa en effektiv rätt till rättshjälp i andra medlemsstater, även i situationer där sökanden väljer att lämna in en rättshjälpsansökan direkt i domstolsmedlemsstaten. För att detta val ska vara verkningsfullt, bör sådan rättshjälp även täcka de kostnader som är förbundna med rättshjälpsansökans gränsöverskridande karaktär.

61. Mot bakgrund av dessa skäl anser jag att både systemiska och teleologiska hänsyn ger stöd för att tolka artiklarna 3 och 7 i direktivet så, att rättshjälp måste omfatta de kostnader som sökanden ådrar sig för översättning av intyget och de kompletterande handlingar som bifogats ansökan. Jag anser vidare att en sådan tolkning stöds av förarbetena till direktivet.

10 Den europeiska överenskommelsen om översändande av ansökningar om rättshjälp som undertecknades i Strasbourg 1977 (tillgänglig på http://www.coe.int/en/web/conventions/). När direktivet antogs hade överenskommelsen ratificerats av samtliga medlemsstater i unionen, med undantag för Tyskland. Ett liknande system med översändande av rättshjälpsansökningar har även inrättats genom Haagkonventionen av den 25 oktober 1980 om internationell rättshjälp, som vid tidpunkten i fråga endast hade ratificerats av sex medlemsstater.

11 Se skäl 26 i direktivet.

12 Se grönbok från kommissionen ”Rättshjälp i civilmål: problem för parter i gränsöverskridande tvister” (KOM(2000) 51 av den 9 februari 2000, s. 15).

Förslag till avgörande

62. Mot bakgrund av vad som anförts ovan föreslår jag att domstolen ska besvara den tolkningsfråga som hänskjutits av Bundesarbeitsgericht (Federala arbetsdomstolen, Tyskland) enligt följande:

Artiklarna 3.1 och 7 i rådets direktiv 2003/8/EG av den 27 januari 2003 om förbättring av möjligheterna till rättslig prövning i gränsöverskridande tvister genom fastställande av gemensamma minimiregler för rättshjälp i sådana tvister ska tolkas så, att rättshjälp som beviljas i den medlemsstat där domstolen är belägen ska täcka de kostnader som sökanden ådrar sig för översättning av det intyg och de kompletterande handlingar som ska bifogas ansökan, när ansökan ges in till den behöriga myndigheten i den medlemsstaten.